

Welke kerkruimte vraagt de hedendaagse mens?

Koen Seynaeve

De fundamentele vraag luidt vandaag: is het kerkgebouw en zijn inrichting de gepaste ontmoetingsplaats om het christelijk geloof ter sprake te brengen? Wat volgt zijn losse reflecties, geen beschuldigingen, maar hopelijk wel 'opritten' naar een zelfbewust vertrouwd getuigen van de levenskracht van het christendom.

1. Een marketing voor de katholieke kerk?

Praten over het geloof is een hachelijke zaak: verstaan wij wel dezelfde onder het woord 'geloof'? Als je media beluistert, dan herken je je eigen geloof niet, waarin je toch meent opgeroep en geworteld te zijn. De media geven er een voorstelling van die op de rand van het karikaturale staat. Zij die in de christelijke cultuur opgevoed zijn, maar vervolgens afscheid hebben genomen, eisen dat het nut van de godsdienst wordt aangetoond. Het leven verschilt niet erg veel als je al of niet gelovig bent. Je bent bovendien politiek correcter als je publiek afstand neemt van de kerk.

Hierin bevindt de godsdienst zich in dezelfde situatie als de kunst: eerst moet de maatschappelijke relevantie aangetoond worden vooraleer er (financiële) steun komt voor een gelovig project. Wellicht moeten wij zoals Manu Claeys (DS 20-21 september 2003) doet voor de kunst, meer opkomen voor de eigenheid van het geloof.

Het geloof heeft een eigen missie: de ervaring uitdragen dat er een God is die de mens/mij bemint zoals het door Jezus Christus reeds werd verkondigd. Je mag derhalve leven vanuit een fundamentele vrijheid en vertrouwen. Er is een mystieke ervaring door te geven. Dit kan enkel in de taal die onverkort eigen is aan religie, en door de mens daarin voor te bereiden. Het kerkgebouw is een plaats bij uitstek waar men de confrontatie met die aparte wereld kan aangaan. Soms gebeurt dit bruusk, soms via geleidelijke inwijding. Maar het loopt mank met de overdracht van onze diepste ervaring. Vandaag willen wij onszelf, onze kerkpraktijk, ons kerkgebouw eens in vraag stellen.

2. Wie is de hedendaagse mens?

Ik ontvang vanuit mijn beroep elk jaar zeer veel sollicitanten die ervoor kiezen om les te geven in het katholiek onderwijs. Eén van mijn vragen is steevast: beschouw je jezelf als een gelovig mens. Ik heb nog niemand ontmoet die zich niet gelovig noemt. Uiteraard gaat het gesprek dan verder: wat is gelovig zijn... En dan komt steeds één antwoord terug: dat is kiezen voor waarden. Op de minimum vijftig passanten heb ik er twee ontmoet die een regelmatige zondagspraktijk hadden. Alle anderen bekenden dat zij geen voet meer in de kerk zetten. Maar welke waarden zijn dan zo belangrijk dat ze definitie zijn van gelovig zijn? De zwaksten antwoorden 'respect hebben voor iedereen'. Is dit niet een individualisme dat tot waarde wordt gesacraliseerd? De beteren zeggen 'solidariteit, iets betekenen voor mensen'. Iedereen verwijst naar zijn christelijke opvoeding die ze hebben meegekregen van thuis, en dat ze op vrije scholen hebben gezeten, maar dat ze tegelijk ook niet hoog oplopen met de kerk als instituut (gesymboliseerd door het kerkgebouw en wat daarbinnen gebeurt). Ik kies de opvoeders van morgen uit diegenen die het diepst nagedacht hebben over waarden, die er religieuze sporen in hebben ontdekt, of die naar de bijbel verwijzen als bron en inspiratie.

3. Drie getuigenissen uit de literatuur

De literatuur is vaak een seismograaf voor de mentaliteit van een periode. Toevallig zijn er het vorige en dit jaar enkele merkwaardige boeken verschenen die de moeizame omgang van de hedendaagse mens met het geloof illustreren.

- a. E.L. Doctorow. *De Stad Gods*. 2002

Wij krijgen er het beeld van een priester die goed kan preken, een stevige opleiding heeft, en daardoor een grote aanhang heeft bij zijn mensen. Zijn woord is bevrijdend, niet dogmatisch. Daardoor groeit hij langzamerhand los van het kerkinstituut en van zijn bisschop die vasthoudt (een beetje karikaturaal) aan zijn ideologie. De 'nieuwe godsdienst' die erin beleden wordt is een ethisch universalisme: de gemeenschappelijke waarden van de westerse cultuur.

b. James Wood. *Het boek tegen God*. 2003

BTG is het verhaal van een eeuwige student die er niet in slaagt zijn proefschrift af te maken, deels uit luiheid, deels omdat hem de problematiek van het religieuze meer interesseert. Daarin vindt hij het terrein waar hij in het gelid trekt tegen zijn vader die dominee is. Uiteindelijk raakt hij geïntrigeerd door het religieuze. Hij krijgt respect voor de standpunten van zijn vader, maar hij kan zich er niet aan overgeven.

c. Erwin Mortier. *Pleidooi voor de zonde*. 2003

In diverse opstellen over de kerk houdt Mortier een pleidooi voor authenticiteit, een denken vanuit de bronnen en de ervaring van de mensen (waarheid). Hij trekt van leer tegen het machtsdenken in de kerk. Tegelijk roept hij op om de oorspronkelijke missie te realiseren: belangeloos en vrij de omgang met het mystieke aanbieden. (in gesprek met Chantal Pattyn op 6 juni 2003 van 12.00 tot 13.00 uur)

Er is een grote diversiteit onder de mensen die met de religieuze problematiek bezig zijn. Ook al nemen zij afstand van de kerk, zij blijven met het geloof bezig.

4. Hedendaagse spiritualiteit: één of meerdere?

Eigen aan onze tijd is dat de uniformiteit in het geloofsverstaan van vijftig jaar geleden totaal verdwenen is. De Kerk van de Katholieke Actie sprak de taal van haar tijd: zij 'verideologiseerde' het geloof. Het was de tijd dat men streefde naar orde, eenduidigheid en een heldere hiërarchische lijn. Daarmee was de Katholieke Actie kind van zijn tijd, de tijd van de opkomende Nieuwe Orde. Oudere christenen hebben het meegemaakt en hebben ervaren dat het deugd deed met vele eensgezinden te zijn. Die tijd is echter onherroepelijk voorbij.

Hedendaagse christenen zoeken authenticiteit: een pastoor en een kerkgemeenschap die het woord en het leven laten samenvallen. Dit vindt men soms in een parochie, een abdij, kleine kernen van gelijkgezinden. Het zijn de *bewuste, zoekende gelovigen*.

Er zijn ook *trouwe parochianen* die voluit in het parochiaal leven gaan staan. Soms is die trouw geniaal, maar soms is het ontstellend hoe dit trouwe engagement gepaard gaat met een pijnlijk tekort aan geloofsvorming. Men heeft nooit geleerd het geloof persoonlijk te overdenken in de context van een nieuwe tijd.

Verder leven wij temidden een grote groep '*cultuurchristenen*', die elk hun eigen weg zoeken maar los staan van de institutionele kerk. Zij hechten belang aan waarden, christelijke waarden, maar hebben geen nood aan liturgie, noch aan vorming. Zij ontwikkelen doorheen de ervaringen die het leven op hun pad brengt. In de beste gevallen doen ze dan beroep op de kerk om die ervaringen te verwerken. Je kan ze 'zinzoekers' noemen als je aanvaardt dat dit een containerterm is. De enen zoeken die zin inderdaad veel actiever dan de anderen.

Tenslotte heb je een groep mensen die helemaal geen band heeft met het christendom. Ze kennen het geloof slecht via de slogans van de media, en zoeken hun weg door het leven gestuurd door een veelheid van waardensystemen, levensbeschouwingen, oosterse religies, technieken van zelfbeheersing, enz. Misschien moeten wij hen de '*nieuwe heidenen*' noemen: op zoek naar diepgang in het leven vanuit het toevallige wat zich op hun weg presenteert.

Hedendaagse spiritualiteit is dus een moeilijk te definiëren begrip. De meeste mensen zijn op zoek naar een vorm van levensverdieping. Zij zoeken naar iets dat relevant is voor het dagelijks leven en iets laat ervaren van de onzichtbare dimensie van het bestaan. Het christendom is een inspiratiebron, maar vaak niet meer de context waarin men zijn leven gestalte geeft. Toch heeft ons geloof een

onvervangbare én weerbarstige boodschap die als enige in staat is mensen te bevrijden, te dynamiseren, in één woord: gelukkig te maken. Er is dus een grote diversiteit bij de 'doelgroep' van de kerk en de kunst zal erin bestaan van mensen het geloof in zijn ware gedaante te leren begrijpen.

5. Wat is geloven?

Het valt op dat de kerk van Vlaanderen nog weinig levenskracht uitstraalt. Wie contacten heeft in het buitenland staat soms versteld van de jonge vitaliteit van de kerk aldaar. Ervaringen in Taizé, in de Romeinse stadsparochies, met Franse jeugdgroepen, blijven verbazen. Daartegenover staat de kerk in Vlaanderen, die voortdurend zoekt naar aansluiting met het levensgevoel van vandaag, en ofwel weinig kansen krijgt, ofwel de gepaste taal niet vindt.

Wij moeten de eigenheid van de hedendaagse mens ten volle au serieu nemen. Deze generatie heeft een aversie aan gezagsaanspraken. Men wil instaan voor zijn eigen heil.

Wij stellen vast dat de beeldtaal uit de architectuur en de christelijke symboliek niet meer spreken. Men kent de betekenis niet meer en er straalt geen religieuze kracht meer van uit. Zullen de devotievoorwerpen en heiligenbeelden over tien jaar nog een andere betekenis hebben dan die van een museumstuk? Het geloof schiet blijkbaar geen wortel meer in de verbluffende *mirabilia* van allerhande heiligen, maar in het leven zelf.

Ook de houding van stille ontvankelijkheid, - een religieuze houding bij uitstek,- is de hedendaagse mens vreemd. Het gebed boezemt angst in: loert daar niet een nieuwe afhankelijkheid om de hoek waar men zich wenste van te ontdoen? De Godsrelatie lijkt niet nodig. Stilte dient om bij zichzelf te verwijlen. Bij een oproep tot gebed moet de voorganger tevens aangeven wat bidden betekent, nl de stilte van woorden en gedachten binnengaan en je tot God richten als je hoeder.

Hoe kunnen wij nu onze tijdgenoten opnieuw raken, nu ze zoveel afstand hebben genomen van wat wij essentieel vinden in het geloof. Wij doen twee oefeningen: de confrontatie met de actuele didactische methodes in het onderwijs, en het *effeta* van onze zintuigen.

a. in confrontatie met het onderwijs

Wij leren en initiëren op een andere wijze dan vroeger. In het onderwijs wordt de klemtoon gelegd op actieve methodieken, een prikkelende leeromgeving en een nadruk op de eigen verantwoordelijkheid.

- De mens van nu wil actief betrokken zijn. De deelnemers engageren zich voor een viering als zij iets kunnen doen, al ze een handeling kunnen stellen die de kracht heeft van een symbool. Dit stelt vragen naar de kerkruimte. (Cfr. De ervaring in Jeugdbeweging).
Wij stellen ook vast dat deelnemen aan de voorbereiding de betrokkenheid bij het gebeuren verhoogt. Dat zie je vaak in evaluatieformulieren: de voorbereidende werkgroep is heel vaak oprecht de enige die de viering geslaagd vindt.
- De hedendaagse mens wil gepakt, verrast worden, door de creativiteit, door een veelheid van prikkels. Daarom moet de ritus steeds verrassend en nieuw zijn. Dit is een moeilijk probleem voor de kerkelijke liturgie die in wezen herhaling is. Bovendien moeten wij erop waken dat de spektakelwaarde niet belangrijker wordt dan de inhoud. De kunst om de bijbel op een verfrissende levensbetrokken wijze te lezen is helaas voor weinigen weggelegd. (Cfr. Vieringen op school).
- Onze tijdgenoten willen ernstig genomen worden. Zij willen een inbreng kunnen hebben in het gebeuren. Wat van bovenaf aangebracht wordt ruikt teveel naar gezag en hiërarchie. Vandaar dat men liefst de preek vervangt door een gesprekje. Men wil echt participeren en zelf sturen aan het gebeuren. Men wil kunnen kiezen en zijn weg zoeken. Participatie is meer dan vooraan een tekst komen voorlezen....

Drie woorden waarmee wij onze liturgie kunnen bevragen: actieve betrokkenheid, creativiteit en participatie. Drie woorden die ook onze kerkruimte bevragen. Moet het gebouw niet grondig veranderen om dat alles mogelijk te maken. Het doel is uiteindelijk om dichter bij het leven te komen: levensecht en ervaringsgericht.

b. Iets meemaken met alle zintuigen

De persoonlijke ervaring is vaak de graadmeter voor de authenticiteit van het gebeuren. Als de viering je wat doet, je emotioneel geraakt heeft, is ze goed. Scherpe begrippen ,filosofie en theologie zijn niet meer in staat om iemand te overtuigen. Emoties doen dat wel. Daarom moeten alle zintuigen aangesproken worden.

- de geur: branden wij niet te weinig wierook? Een kerk had vroeger de geur van kaarsvet, boenwas en wierook...
- het gehoor: de muziek is aan het verdwijnen bij gebrek aan talent en middelen. Nochtans is samenzang cruciaal en hebben wij allen een scherper gehoor dank zij de goede uitvoeringen op CD. Het is trouwens een hele klus om gepaste muziek te vinden bij een gebeuren. Niet alle evergreens zijn religieus van expressie. Soms meent men dat je in stemming wordt gebracht door een ouverture van een opera. Diepe muziek brengen gaat gepaard met diep luisteren. Ook het beluisteren van teksten kan heel veel veranderen. De bijbel voorlezen moet gedragen zijn, d.w.z. voorbereid, met goede voordracht en in ideale materiële omstandigheden.
- De smaak: wellicht zitten wij hier goed met de broodhosties of kan er meer? Moeten wij niet elke viering laten volgen door een *agapé* (profaan=receptie).
- De tastzin: wanneer deze wordt aangesproken in een devotionele context, lijkt het aanraken voor ons noorderlingen, te mediterraan. Toch zoekt men soms op een nieuwe wijze iets te kunnen doen in de viering.
- Het gezicht: Uiteraard is het licht in de ruimte hiervoor de eerste mediator. Maar hebben wij de kerkgebouwen al eens herbekeken vanuit de lichtarchitectuur die nu in hedendaagse gebouwen wordt toegepast? Met een creatief licht zouden wij diverse sferen kunnen oproepen al naargelang de inhoud van de vieringen. We mogen niet vergeten dat de hedendaagse men beeldend is ingesteld. Studies wijzen uit dat 90% van de mensen dingen opnemen via het beeld. Is onze liturgie niet te uitsluitend op het woord gericht? Kunnen wij niet zeggen dat geen enkele kerk is uitgerust om de betere film te integreren in de gebedsdiensten? Hebben wij het liturgisch gebeuren niet laten verschromelen tot een woordliturgie met één gekostumeerde.

Het gebeuren in het kerkgebouw is verschromeld tot een cerebraal gebeuren. Er moet iets te ervaren zijn met alle zintuigen tegelijk. In die zin heeft de kerk niet alleen de opdracht aansluiting te zoeken bij de mentaliteit van de hedendaagse mens, maar ook ten volle de eigen traditie gestalte te geven. De liturgie moet een machtig schouwspel zijn en blijven, waarbij de nieuwe technologie niet mag geschuwd worden.

c. Profane of sacrale spiritualiteit

Wij houden dus een pleidooi om de kerk met een maximum aan flexibiliteit in te richten, en een grote creativiteit te beoefenen bij de woorddiensten. Toch willen wij ook het onderscheid bewaren tussen een kerkdienst en een profane liturgie. Het criterium om te spreken van een kerkdienst is steeds dubbel:

- wordt God aangesproken in een gebed of brengt men enkel beschouwende teksten
- worden de deelnemers 'ondergedompeld' in de religieuze ervaring van de gebedsleider door zijn/haar levensecht getuigenis

Een profaan ritueel daarentegen zal op een sterke wijze zeer hoogstaande waarden overpeinzen en daarrond delen. Moeten deze profane liturgieën in het kerkgebouw kunnen plaatsvinden? Het zal een discussiepunt blijven of die openheid van de kerk moet gevraagd worden. In een verstedelijkt milieu lijkt dit toch een aanvaardbare optie.

6. De functie van kunst in het kerkgebouw

Wij willen blijven stilstaan bij een iets modieuzer thema: de plaats die de kunst inneemt in onze kerken. Deze discussie loopt het risico iets meer elitair te zijn, maar toch belangt zij iedereen aan. Geen probleem tot het midden van vorige eeuw. Maar sinds een vijftigtal jaar heeft men geen kunst

meer gecreëerd voor de kerk. (In tegenstelling tot wat je kan zien in de kerken van Krakou, Polen) De functie van de kunst is nochtans niet te onderschatten. Wij noemen vier functies:

a. Frank Vande Veire: een boodschap

In de hedendaagse kunstwereld beleef je het verhaal van de kleren van de keizer. Kunst is marketing, spectaculair verpakte leegte. Het kunstwerk moet een boodschap vertolken, al is die tegendraads en controversieel ...

b. Robert Rauschenberg: een medium

In 1964 zei Rauschenberg dat schilderkunst iets te maken heeft met de kunst en met het leven. Het is in de leegte tussen beiden dat de kunstenaar zijn kunstwerk plaatst opdat het werk het leven zou doen oplichten. Het kunstwerk als vertolker of spiegel van de menselijke ervaring.

c. André Brink: de plaatsvervanger

“Aan de andere kant van de stilte”. Een verhaal vertelt dat het goed is om zo stil te kunnen zijn dat je het hart van de eenhoorns kunt horen slaan en grassprietjes groeien. Maar wat zou het lawaai aan de andere kant, in onze wereld, dan oorverdovend zijn. Nochtans is deze zin het motto voor de opdracht van de kunstenaar om stem van de stemloze te zijn. Het geweten dat spreekt in naam van de vele vergeten mensen.

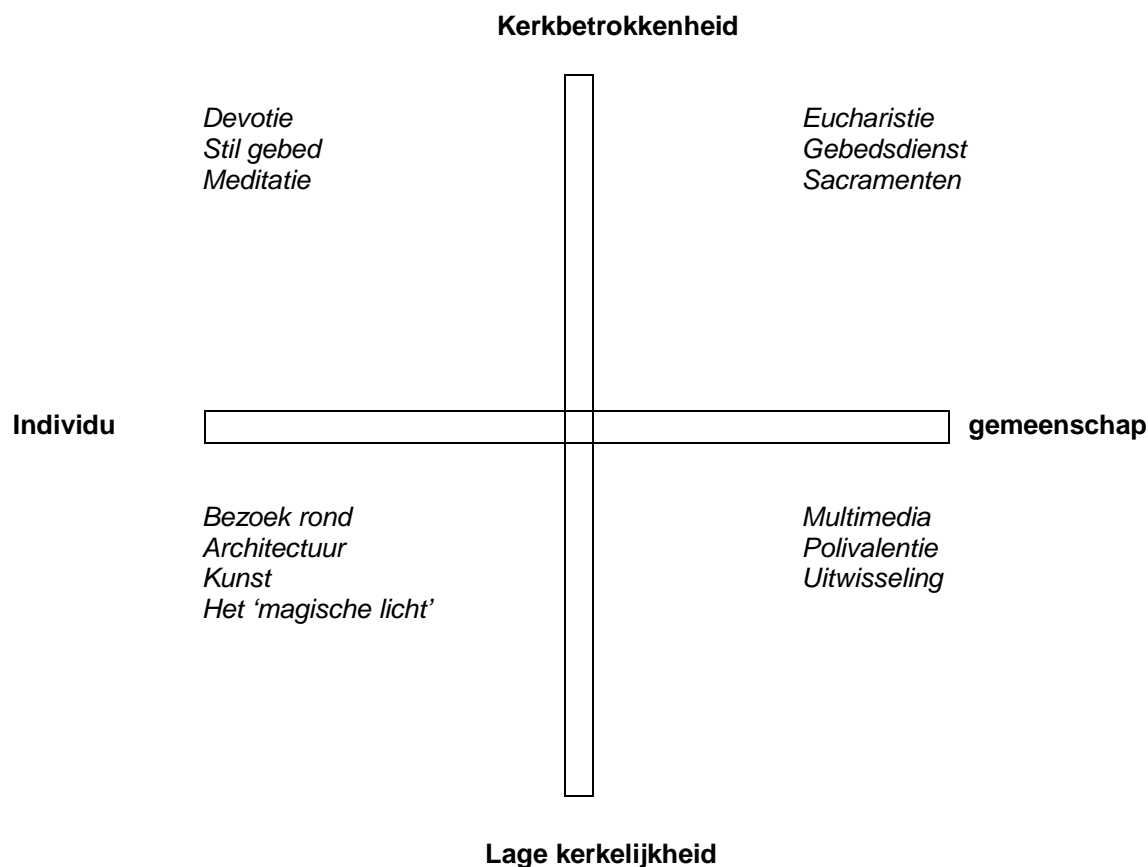
d. De kunst als wegbereider

Kunst sluit best aan bij vieringen omdat het kunstwerk de mens voorbereidt, open maakt, om de woorden van de liturgie dieper te begrijpen. Kunst maakt de mens ‘ervaringsrijp’. Na de viering kan kunst helpen om de inhoud van de viering te laten nawerken. Kunst als wegbereider.

Kunst kan aanleiding geven tot eindeloze discussie. Het probleem is vooral dat de gevoeligheid voor de kunsttaal bij de mensen verschilt. Het medium kunst mag echter niet versmald worden tot een middel tot illustratie van de boodschap. Kunstvoorwerpen leven op zich. Het komt erop aan om die kunst in de kerken op te nemen die een religieuze tekenkracht hebben, d.w.z. die iets van de religieuze ervaring kunnen vertolken. Soms slaagt een abstract kunstenaar daarin beter dan iemand die figuratief werkt. Het vraagt een langdurige omgang met kunst om daarachter te komen. Zouden wij mogen stellen dat onze grote meesters uit de schilderkunst of beeldhouwkunst meer een esthetische rol vervullen dan een religieuze?

7. Wie zijn de gebruikers van het kerkgebouw?

Het kerkgebouw wordt gebruikt door de plaatselijke gemeenschap: de parochianen. Zij komen er samen om eucharistie te vieren, of tussendoor om zomaar wat tot zichzelf te komen, of te bidden. Wij kunnen ons voorstellen dat er ook mensen langskomen die geen aansluiting zoeken bij de parochie, of er zelfs niet toe behoren: passanten, nieuwsgierigen, laagkerkelijken. De gebruikers kunnen derhalve op twee assen gesitueerd worden: de as van individu en gemeenschap, en de as van hoog- tot laagkerkelijk. In elke sector zijn er specifieke behoeften:

Dit schema kan verder uitgewerkt worden. Het leert in elk geval dat er theoretisch vier groepen kerkgebruikers zijn (soms zijn er in één persoon meerdere functies overlappend). De vraag is nu of wij met het kerkgebouw op de vier doelgroepen willen inspelen.

- a. In de meeste gevallen is de kerk ingericht om aan de behoeften van kerkbetrokken mensen te voldoen. Alhoewel er toch een paar moeilijkheden zijn:
 - het is soms bijzonder moeilijk is om een hoekje te vinden waar men in intimiteit kan bidden
 - de plaatsing van de gelovigen bij het vieren van de eucharistie (agapè) is een theatervorm, waardoor de aanwezigen tot toeschouwer worden 'gedegradeerd'. Men zou een specifieke ruimte voor het vieren van de eucharistie kunnen bedenken waarbij de gemeenschap centraal gesteld wordt. Cfr Torcelli (VI° eeuw) of Trier met zijn bisschopskerk en zijn centraalbouw. Het Concilie van Trente koos voor een grondplan in de vorm van een Latijnse kruis, waardoor men meteen een visie op de gemeenschap veruitwendigde.
 - Als gelovigen gebedsdiensten willen houden kunnen zij moeilijk een andere schikking van de kerk bekomen.

- d. De laagkerkelijken komen aan hun trekken bij een individueel bezoek, maar worden niet uitgenodigd om in de kerk een ontmoetingsruimte te zien voor gelijkgezinden; en mocht er plaatselijk een grote openheid heersen, dan nog doen zich problemen voor:
 - Kerken zijn verzamelplaatsen van kunst, maar niet alle kerken zijn ingericht met een goede smaak (isomo, slogans...algemeen onderhoud)
 - als 'laagkerkelijke zinzokers' willen samenkomen in een kerk, willen zij wellicht de ruimte zo inrichten dat hun betrokkenheid op elkaar meer in evidentie gesteld wordt.
 - De inhoudelijke aanbreng gebeurt met nieuwe technieken (film) waarvoor onze gebouwen niet geschikt zijn.

8. Sacraliteit

Wij missen in Vlaanderen de gevoeligheid voor het sacrale. Wij zijn van aard zeer aardse neringdoeners die graag genieten. Wij gaan het geloof niet redden door een andere schikking van de kerk. Er is meer aan de hand. Hoe breng je onze Pappenheimers in contact met het religieuze?

a. de ruimte

De grote symbolen uit het verleden doen het in elk geval nog steeds: een architecturale grootsheid, een soberheid en harmonie van lijnen, het licht en de kleur die meer suggereren, de spanning tussen grootheid en intimiteit, de schoonheid die in de ruimte verzameld wordt, de geur die met een bepaald gebruik van de ruimte geassocieerd wordt. De architectuur is de eerste bemiddeling van het mysterie. Wij moeten de ruimte niet opnieuw uitvinden. Toch mogen wij pleiten voor actuele symboliek die los komt van ons gotisch verleden. Het Christuspaviljoen in Hannover creëert ruimte voor de gemeenschap, en ruimte voor individuele handelingen: geven en nemen, sacrale muziek, de kom van de ontvankelijkheid.... Is dit niet een mooi voorbeeld om onze staalkapellen ook een actuele inhoud te geven?

b. Het woord

Elke tijd hanteert de begrippen van zijn tijd. Ooit is de christelijke boodschap uitgelegd aan de hand van de filosofie van Plotinos, Aristoteles, Thomas van Aquino. Dit heeft een zeer heldere en logische theologie opgeleverd. Het gevaar bestaat dat de uitleg voorafgaat aan de ervaring en op die manier een soort ideologie wordt. Elke keer als een gelovige een geloofsvraag beantwoordt met theologische uitspraken in plaats van met een persoonlijke ervaring, betekent dit een reductie van het geloof. Wij moeten ervaringstaal spreken die conform is met het hedendaagse mens- en wereldbeeld. Vraagje: hebben wij nog behoefte aan een ruimtelijke voorstelling van het heil (nl. hemel en hel)? Dit is geen pleidooi voor een soort emo-christendom, maar een pleidooi voor radicale authenticiteit en 'ontvetting' van de kerkelijke taal. Onze woorden zijn onze eerste symbolen waarachter de toehoorder onmiddellijk ofwel doorleefdheid van de boodschap, ofwel ideologie zal ervaren.

c. Het gebeuren

Wij willen ook een vraag stellen over de wijze waarop wij liturgie vieren. Wanneer gebeurt er werkelijk iets in de liturgie?

De antwoorden werden reeds voor een stuk gegeven: nl. als het gebeuren een spiegel is van het *leven* en de woorden echt en getuigend zijn; als de *zelfstandigheid* van de mens wordt gerespecteerd maar tegelijk opgeroepen wordt tot echte gemeenschap; als de doofheid van de mens wordt doorbroken met middelen die het nauwst aansluiten bij een hedendaagse gevoeligheid, zoals de *beeldtaal*; als de mens geconfronteerd wordt met het zeldzaamste van deze tijd, de *stilte* gedragen door gebed; als de *overvloed* van licht, kleur, muziek, de scherpe woorden en suggestieve beelden, de rijkdom van het geloven suggereert....

Deze onvolledige opsomming geeft in elk geval aan dat wij andere vormen van vieren naast de eucharistie nodig hebben. De zondagsplicht betekent nu tegelijk een eucharistieplicht. Uit respect voor de eucharistie is het wenselijk om de gelovigen van nu ook gebedsdiensten aan te bieden in een sacrale ruimte die daarvoor geschikt is. Dit is geen pleidooi om te verhuizen naar evenementenzalen, maar om het kerkgebouw in dat licht te herdenken.

9. Besluit

Het kerkgebouw herdenken is geen tovermiddel in de catechese en verkondiging, maar toch noodzakelijk om een nieuwe liturgie mogelijk te maken, en om opnieuw de ontmoetingsplaats te worden voor een gevarieerder groep christenen.

Welke kerkruimte vraagt de hedendaagse mens?

- a. Uit contacten met jongeren op sollicitaties, in het onderwijs en in de jeugdbeweging blijkt dat er wel een openheid bestaat voor een authentieke spiritualiteit, maar niet voor de kerk
- b. Gelovigen vragen authenticiteit. Dit wil zeggen dat het geloof zeer levensbetrokken en ervaringsgericht moet aangebracht worden.
- c. Als christenen moeten wij de kern van ons geloof onverkort brengen: Gods bevrijdende liefde
- d. Hoe breng je zoiets? Kan er een vraag gesteld worden vanuit de grondlijnen van de hedendaagse didactiek in het onderwijs? Worden alle zintuigen, en vooral het zien, in de kerk aangesproken? Wat is de functie van de kunst in het kerkgebouw?
- e. Als je laag- en hoogkerkelijken op een as plaatst en je bekijkt het individueel en gemeenschappelijk gebruik van de kerkruimte, vindt elke doelgroep dan zijn plek?
- f. Wij pleiten voor een nieuwe sacraliteit van de ruimte, van het woord, en van de liturgie. Dit vraagt ook een herdenken van de infrastructuur.

